

SUMMARY

Poluboiaryna Iryna. Technology of patriotic education of high school students of music schools.

The problem of introducing the technology of patriotic education into the educational process of music schools (motivational, emotional-volitional, active, controlling components) requires considering the high school student as the main value, the subject of musical education; the need for psychological and pedagogical support for the formation of his patriotic qualities. The technology of patriotic education of high school students of music schools was developed on the basis of the analysis of practical activities of teachers of Kharkov music schools and scientific works of domestic scientists.

The article analyzes the peculiarities of individual, personal, activity, personalized approaches as the methodological basis of pedagogical technology. The content of the components of the pedagogical technology of patriotic education of high school students of music schools in the process of learning to play the kobza was determined; described the course of the experiment on the introduction of pedagogical technology into the activities of music schools and analyzed its results, which showed the dependence of the level of formation of technology components on the scientific and methodological support of the educational process aimed at the formation of patriotic qualities of high school students in the kobza class.

Key words: *technology of patriotic education, kobza, pedagogical conditions for the formation of patriotism, high school students of children's music schools.*

УДК 374.015.31:7(477.65)

Ганна Суркова

Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості
ORCID ID 0009-0003-5835-758X

Тетяна Плачинда

Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості
ORCID ID 0000-0002-2514-3644

Наталія Долгополова

Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості
ORCID ID 0009-0003-6722-528X

DOI 10.24139/2312-5993/2023.08-09/023-032

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ НА ПРИКЛАДІ КІРОВОГРАДСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

У статті порушено наукову проблему щодо необхідності впровадження в освітній процес позашкільних закладів освіти інноваційних педагогічних технологій. Розкрито застосування інноваційних педагогічних технологій у позашкільній освіті на прикладі Кіровоградського обласного центру дитячої та юнацької творчості. Висвітлено досвід роботи інноваційної педагогічної технології «Арт-лабораторія життєвих завдань». Схарактеризовано етапи становлення інноваційної педагогічної технології й окреслено тематичні напрями зазначеної Арт-лабораторії. Описана робота з вихованцями за тематичними напрямками Арт-лабораторії життєвих завдань, зокрема мета, методи та форми організації занять. Більш детально розкрита форма роботи з вихованцями

«Діамантове ранжування». Висновлено, що інноваційна педагогічна технологія, що розроблена та впроваджена педагогічним колективом Кіровоградського обласного ЦДЮТ сприяє формуванню у підростаючого покоління необхідних духовних, моральних і патріотичних цінностей.

Ключові слова: Кіровоградський обласний ЦДЮТ, Арт – лабораторія життєвих завдань, інноваційна педагогічна технологія, підростаюче покоління, педагогічний колектив, ціннісні орієнтири.

Постановка проблеми. Сучасні перетворення та трансформація вітчизняного суспільства покликані актуалізувати питання виховання підростаючого покоління та зконцентруватися на підвалинах моралі та духовності. У контексті воєнного стану України через військову агресію сусідньої держави особливо актуалізується питання формування у дітей та молоді життєвих компетентностей та ціннісних орієнтирів. У статті 8 Закону України «Про позашкільну освіту» (Бех, 2018) наголошується, що основними завданнями позашкільної освіти є: виховання громадянина України; вільний розвиток особистості та формування її соціально-громадського досвіду; виховання у вихованців, учнів і слухачів поваги до Конституції України, прав і свобод людини та громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії; виховання у вихованців, учнів і слухачів патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей Українського народу, а також інших націй і народів; виховання у вихованців, учнів і слухачів шанобливого ставлення до родини та людей похилого віку тощо.

У цьому контексті, візією Кіровоградського обласного центру дитячої та юнацької творчості (далі – Кіровоградський обласний ЦДЮТ) є створення інноваційного закладу позашкільної освіти, конкурентоздатного у вітчизняному освітньому просторі (Про позашкільну освіту. Закон України від 22.06.2000 № 1841-III (зі змінами)). Саме застосування інноваційних педагогічних технологій у позашкільному закладі освіти дозволить зацікавити дошкільнят і школярів до активної творчої життєдіяльності та розвивати у вихованців найкращі якості особистості.

Аналіз актуальних досліджень. Науковці не одноразово наголошували на виховному потенціалі позашкільних закладів освіти, серед них: Бех І. Д., Биковська О. В., Бойко А. Е., Корнієнко А. В., Литовченко О. В., Любич О. І., Мачуський В. В. та ін. Власний досвід роботи у позашкільних закладах освіти висвітлювали Долгополова Н. К., Головка Д. М., Дроздова А. О., Іващенко О. К.,

Кизименко В. О., Олексієнко К. В., Пугакова Н. Г., Салтикова А. В., Фоменко А. Г. та ін.

Бех І. Д. у своєму науковому доробку наголошує: «Молодь має опанувати велику науку вірності, альтруїзму, любові до людей як підґрунтя для життя-служіння, позбавленого переважаючих утилітарних спонук. Хоча це досить важка ноша в умовах ринкових відносин в суспільстві. Девізом для подібної молоді повинно стати правило – вдосконалювати себе і вдосконалювати світ. Лише таким шляхом у суспільстві можуть сформуватися взаєморозуміння, терпимість і повага до прав людини» (Бех, 2018).

Вагомий внесок науковців і педагогів у галузі позашкільної освіти важко переоцінити, проте залишається актуальним питання впровадження в освітній процес позашкільного закладу освіти інноваційних педагогічних технологій.

Метою статі є оприлюднення розробки та досвіду впровадження колективом Кіровоградського обласного ЦДЮТ в освітній процес позашкільного закладу інноваційну педагогічну технологію «Арт-лабораторія життєвих завдань», яка досліджує найбільш раціональні шляхи формування життєвих компетентностей і ціннісних орієнтирів у вихованців.

Виклад основного матеріалу. Проблема виховання підростаючого покоління не залишає байдужим педагогів закладів освіти різного рівня. Здебільшого виховання у позашкільних закладах освіти базується на наступних принципах: гуманізації, демократизації, єдності загальнолюдських і національних цінностей, добровільності та доступності, самостійності та активності особистості тощо. Всі принципи, що застосовуються педагогами направлені на формування у вихованців загальнолюдських якостей і ціннісних орієнтацій.

Авторський колектив методичного посібника зазначає: «...проблема виокремлення й характеристики ціннісних орієнтацій сучасного освітньо-виховного середовища стає дедалі актуальнішою з декількох причин. По-перше, тому, що завдяки стрімкій трансформації та змінам освітньо-виховних парадигм в останні десятиліття створюються умови для поступального розвитку не лише окремих напрямів і рівнів освіти, але й усієї системи. По-друге, на особистісному рівні система ціннісних орієнтацій визначає ставлення зростаючої особистості до навколишнього світу, до інших людей і до самої себе, оскільки саме ціннісні орієнтації становлять основу її світогляду, ядро мотивації щодо

різних аспектів життєдіяльності в усьому розмаїтті зав'язків і взаємозв'язків у глобальній системі «природа», «людина», «суспільство»...» (Ціннісні орієнтири навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах, 2017). Цитуючи думку колективу авторів зазначимо, що виховання сучасної дитини, зокрема в умовах воєнного стану, та формування у неї необхідних життєвих компетентностей і ціннісних орієнтирів не може бути ефективним без застосування інноваційних педагогічних технологій.

Педагогічний колектив Кіровоградського обласного ЦДЮТ, декретуючи власні завдання (зокрема, виховання громадянина України; створення оптимальних умов для інтелектуального, духовного та фізичного розвитку, задоволення інтересів та обдарованості вихованців закладу, їх національної самосвідомості і самовизначення, потреби у безперервному духовному самовдосконаленні; національно-громадянської освіти і виховання; формування здорового способу життя вихованців, учнів, слухачів, свідомого ставлення до власної безпеки тощо) (Стратегія розвитку Комунального позашкільного навчального закладу «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості» на 2021 – 2028 роки) розробив та впровадив в освітній процес інноваційну педагогічну технологію «Арт-лабораторія життєвих завдань» (далі – Арт-лабораторія), яка має на меті створення умов для ефективного формування життєвих компетентностей вихованців і формування у них ціннісних орієнтирів.

Після довготривалих творчих пошуків, процесу розробки алгоритму педагогічної технології, пошуку її назви та змісту, у 2012 році, педагогічна рада Кіровоградського обласного ЦДЮТ затвердила назву технології – «Арт - лабораторія життєвих завдань», Положення про її діяльність та тематичні напрями на найближчі 4 роки. Далі був пошук оптимальних форм організації Арт - лабораторії та розробка концепції, де тематично об'єднувалися тематичні напрями певного змісту.

Перші експериментальні тематичні напрями «Я і Всесвіт», «Я та моя професія», «Я та моя мрія» були складовими концепції «Я на планеті Земля» і були першими спробами опрацювання запропонованого алгоритму діяльності педагогічної технології. Наступна концепція – «Україна – моя країна» діяла протягом 2015 - 2020 років. Даний період характеризувався впровадженням Арт-лабораторії життєвих завдань за тематичними напрями:

➤ «В житті завжди є місце подвигу» – формування у вихованців громадянських цінностей;

➤ «Традиції української родин – цінний спадок для дитини» – ознайомлення вихованців з родинними та національними цінностями;

➤ «Митець і громадянин: шляхи поєднання» – заняття присвячені вивченню співвідношення естетичних і громадянських цінностей;

➤ «Усі різні – усі рівні» – ознайомлення вихованців з європейськими цінностями;

➤ «Світ, який я створюю» – акцентувалося на проблемі самореалізації людини та формуванні особистісного «Я».

Головною ідеєю Арт - лабораторії є стратегічна думка педагогічного колективу допомогти дитині зрозуміти, що з нею відбувається на кожному життєвому етапі, «познайомити» її з самою собою, навчити як правильно налагодити контакти з оточуючим світом і бути щасливою! – така людина вийде у світ підготовленою та реалізує себе у повному обсязі.

Тематичні напрями Арт - лабораторії у різні роки були такі (Арт-лабораторія «Життєвих завдань»; Формування соціальної компетентності вихованців ПНЗ засобами «Арт – лабораторії життєвих завдань»):

➤ Я та Всесвіт;

➤ Традиції української родини – цінний спадок для дитини;

➤ Митець і громадянин: шляхи поєднання;

➤ Бережи здоров'я змолоду;

➤ В житті завжди є місце подвигу;

➤ Я на Планеті Земля;

➤ Духовний інтелект впродовж усього життя;

➤ Україна – моя країна;

➤ Від роду – до народу. Від народу до нації;

➤ Традиції та звичаї мого народу;

➤ Всі різні – всі рівні;

➤ Сучасна Україна моїми очима;

➤ Партнерство заради сталого розвитку тощо.

Розкриємо більш детально роботу Арт - лабораторії з вихованцями за тематичними напрямками. Так, тематичний напрям «Я та Всесвіт» розглядає такі теми: «Вплив Законів Всесвіту на життя особистості», «Безпека Всесвіту – Безпека Землі», «Від позитивного мислення до гармонійного Всесвіту». Пропоновані теми передбачають формування та розвиток критичності, глибину та

творчість кожного вихованця, ознайомлюючи їх з природою Всесвіту та на цих підвалинах виховувати духовні цінності.

Тематика занять щодо тематичного напрямку «Традиції української родини – цінний спадок для дитини» передбачає опрацювання наступних тем:

➤ «Сімейні традиції та звичаї наших предків» – дана тема формує у вихованців понятійну систему зародження та розвитку звичаїв і традицій українського народу, національну свідомість, любов до рідного краю, повагу до культури та історії рідного народу;

➤ «Сучасні родинні традиції, їх особливості та ціннісні орієнтири» – передбачає розширення та поглиблення знань у вихованців щодо сучасних сімейних традицій, створення ситуацій зацікавленості та позитивних емоцій щодо сімейних традицій і створення нових традицій, цінностей, звичаїв, розвивати духовну культуру особистості;

➤ «Традиції дружньої родини – це скарб всієї України» – метою даної теми є розвиток інтересу до історії власної родини, сімейних традицій, творчий підхід до створення власних традицій, виховати почуття любові та гордості за власну родину, повагу до батьків, розвивати духовну культуру особистості тощо.

Тематичний напрям «Митець і громадянин: шляхи поєднання» розкриває наступні теми: «Духовні цінності – основа творчого довголіття митця», «Митці: їх роль в історії», «Сучасні українські митці на перехресті історії». Данна тематична лабораторія направлена на формування у вихованців знань щодо розмаїття людських цінностей, взаємозв'язок духовних цінностей та їх місце у процесі розвитку творчої особистості, про життєвий і творчих шлях відомих митців та їх погляди тощо.

Тематичний напрям «Бережи здоров'я з молодю» пропонує вихованцям наступні теми до обговорення:

➤ «Здоров'я – це безцінний дар» – метою вивчення даної теми є поінформування вихованців щодо чинників які негативно впливають на здоров'я людини, сформувані у дітей чітке розуміння цінності здоров'я та що необхідно робити аби бути здоровим, виховати в учнів свідоме ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих;

➤ «Зроби свій вибір сам» – даний тема передбачає формування у дітей уявлення щодо згубної дії на організм людини шкідливих звичок, розвивати вміння відстоювати власні переконання та виховувати активну життєву позицію та бажання вести здоровий спосіб життя;

➤ «Духовне та соціальне здоров'я – основа здорової людини» – пропонується тема направлена на навчання дітей бути добрими, розвивати почуття чуйності та доброзичливості, виховувати людяність і милосердя.

Розкриваючи тематичний напрям «В житті завжди є місце подвигу» педагоги Кіровоградського обласного ЦДЮТ наголошують на вивченні тем «Неоціненність подвигу людського» та «Гордість країни», передбачаючи формування та розвиток у дітей:

- знань щодо подвигу людей і їх значення у розвитку суспільства;
- відчуття відповідальності за власні вчинки та любов до свого народу;
- ціннісного ставлення до суспільства та його вчинків і логічного мислення;
- громадянських та вічних цінностей.

«Інтелектуальний геній в історії людства: зло чи добро?» (розширення знань вихованців щодо людей, які власним розумом творили історію цивілізованого людства, стимулювання до роздумів щодо ролі навчання та активної пізнавальної діяльності у житті людини, формування переконання щодо знання як неоціненного скарбу), «Духовний інтелект української нації» (розширення знань щодо навколишнього світу, мотивування вихованців до самовдосконалення, формування комунікабельності, вміння працювати в команді, національних і загальнолюдських цінностей), «Інформаційний простір: друг чи ворог?» (розвиток у вихованців навичок аналізу та критичного сприйняття отриманої інформації, образного та логічного мислення, оперативної пам'яті, кмітливості, прагнення до набуття нових знань тощо) – ці теми представлені у тематичному напрямі «Духовний інтелект впродовж усього життя».

Тривалість занять за пропонованими темами тематичних напрямів складає 45 хв і провадиться за фронтальною та груповою формами організації занять. Дієвими, на думку педагогічного колективу Кіровоградського обласного ЦДЮТ, є наступні інноваційні форми роботи з вихованцями: міні-лекція, заняття-дискусія, ігровий тренінг, тематичне обговорення, експрес подорожі, гра-бесіда, інсценування, вирішення проблемних ситуацій, відео вікторина, «Мозковий штурм», «Ажурна пилка», «Діамантове ранжування», SWOT аналіз тощо.

Для прикладу більш розлого схарактеризуємо форму роботи «Діамантове ранжування» [5]. Вправа виконується 30 хв, її метою є

створення схеми «Закони Всесвіту = Особиста сила = Успішність». Хід вправи: керівник спільно із вихованцями переглядає презентацію «Закони Всесвіту. Основа успіху». Усі вихованці на різнокольорових картках записують Закон Всесвіту, який на їх погляд, необхідний для виконання вправи, складові, які характеризують успішність людини. Після чого, керівник збирає всі картки та перемішує їх.

Керівник формує команди з 4-5 осіб, які отримують однакову кількість вже заповнених карток. Вихованці ознайомлюються з їхнім змістом, якщо є подібні картки – складають їх разом. Далі починається створення ментальної карти за допомогою аркушів паперу, блокноту, фліпчарту та різнокольорових фломастерів. У центральній його частині записуються або символічно зображується схема «Закони Всесвіту = Особиста сила = Успішність». Картки розташовуються навкруги цієї схеми і до них домальовуються лінії, стрілки, малюнки, гасла, висловлювання, вирізки з журналів тощо (до 15 хв).

Підготовленні таким чином картки розташовуються на стіні та ще раз обговорюються командою, вносячи необхідні зміни. Далі представники кожної з команд презентують свої роботи та їх аналіз. Усі учасники розповідають про свої враження, відкриття, кажуть про те, що їх здивувало, чому вони навчилися, що зрозуміли і як тепер сприймають тему (до 15 хв).

Далі керівник пропонує переглянути відео-презентацію «Виховання життєвих цінностей» і кожен, використовуючи набуті знання та створені схеми, має можливість створити власну зірку скарбничку духовних цінностей, яка допоможе надалі у формуванні життєвого шляху.

Після кожного заняття за темою тематичного напрямку Арт – лабораторії педагог підводить підсумки щодо наданого та засвоєного вихованцями матеріалу. Учні діляться власними враженнями від заняття та висловлюють побажання. Варто зауважити щодо позитивного налаштування вихованців їхньої участі в Арт – лабораторії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодення потребує високоосвічену, високодуховну, високоморальну і патріотично налаштовану молодь. У цьому контексті заклади позашкільної освіти відіграють ключову роль, адже під час навчання та виховання дітей і молоді педагоги акцентують увагу на особистісні якості вихованців. Запропонована педагогічним колективом Кіровоградського обласного ЦДЮТ інноваційна педагогічна технологія «Арт - лабораторія життєвих завдань» сприяє вирішенню актуального

соціального запиту та допомагає педагогам формувати у вихованців необхідні життєві компетентності та ціннісні орієнтири.

Подальше дослідження передбачає впровадження в освітній процес Кіровоградського обласного центру дитячої та юнацької творчості тематичного напрямку Арт-лабораторії життєвих завдань «Відповідально споживаємо – про майбутнє дбаємо».

Література

Арт-лабораторія «Життєвих завдань» (Art-Laboratory "Life Tasks") URL: http://ocdut.kr.ua/ours_projects/art_laboratory/

Бех, І. Д. (2018). Особистість на шляху до духовних цінностей. Київ – Чернівці: «Букрек». (Bekh, I. D. (2018). *Personality on the way to spiritual values*. Kyiv - Chernivtsi: «Bukrek»).

Про позашкільну освіту. Закон України від 22.06.2000 № 1841-III (зі змінами). (About extracurricular education. Law of Ukraine dated 22.06.2000 No. 1841-III (as amended). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>

Стратегія розвитку Комунального позашкільного навчального закладу «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості» на 2021 – 2028 роки. (Development strategy of the Communal after-school educational institution "Kirovohrad Regional Center of Children's and Youth Creativity" for 2021-2028). URL: <http://ocdut.kr.ua/about/strategia-rozvytky-zakladu-kocdut/>

Формування соціальної компетентності вихованців ПНЗ засобами «Арт – лабораторії життєвих завдань» (2015). Кіровоград: ФО-П Александрова Марина В'ячеславівна. (Formation of social competence of pupils of secondary school by means of "Art - laboratories of life tasks". (2015). Kirovohrad: FO-P Aleksandrova Maryna V'iacheslavivna).

Ціннісні орієнтири навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах (2017). К.: ТОВ «Артмедіа прінт». (Value orientations of the educational process in out-of-school educational institutions. (2017). K.: TOV «Artmedia print»).

SUMMARY

Surkova Hanna, Plachynda Tetiana, Dolgopolova Natalia. Implementation of innovative pedagogical technologies in extracurricular education based on the example of the kirovohrad regional center for children's and youth creativity.

The article raises a scientific problem regarding the need to introduce innovative pedagogical technologies into the educational process of out-of-school educational institutions. The use of innovative pedagogical technologies in out-of-school education is revealed on the example of the Kirovohrad Regional Center for Children's and Youth Creativity. The experience of the innovative pedagogical technology "Art - the laboratory of life tasks" is highlighted. The stages of formation of innovative pedagogical technology are characterized. The thematic directions of the specified Art-Laboratory are outlined, in particular: Take care of the health of youth: traditions of the Ukrainian family - a valuable inheritance for a child; artist and citizen: ways of combination; I and the Universe; there is always a place for a feat in life; spiritual intelligence throughout life, etc.

The work with the students according to the thematic directions of Art - laboratory of life tasks is described, in particular the purpose, methods and forms of organizing classes. The duration of classes on the proposed topics of the thematic

laboratories is 45 minutes and is conducted according to the frontal and group forms of organization of classes. According to the teaching staff of the Kirovohrad Regional State Technical University, the following innovative forms of working with students are effective: mini-lecture, class-discussion, game training, thematic discussion, express travel, game-conversation, dramatization, solving problem situations, video quiz, "Brain assault", "Openwork saw", "Diamond ranking", SWOT analysis, etc. The form of working with students "Diamond ranking" is disclosed in more detail.

It was concluded that the innovative pedagogical technology developed and implemented by the team of the Kirovohrad Regional State Technical University contributes to the formation of the necessary spiritual, moral and patriotic qualities in the younger generation.

Key words: *Kirovohrad Regional Centre of Childrens and Youth Creativity, Art - technology of life tasks, innovative pedagogical technology, younger generation, teaching staff.*